

แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา
หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก
An Approach for Promoting Buddhism Disciples
In Khok Klai Village Phitsanulok Province

สุภาวดี คูหาทอง*

Supawadee Coohathong

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Master of Art (Buddhist Studies) Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: supawadee.coohathong@gmail.com

Received: August 29, 2022

Revised: January 11, 2023

Accepted: January 29, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (๑) ศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา (๒) เสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาหมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาด้วยการลงภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ชาวบ้าน จำนวน ๖ คน และพระภิกษุ ๒ รูป ในหมู่บ้านโคกคล้าย และสัมภาษณ์นักวิชาการพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า (๑) การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พบว่า อุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีความศรัทธาพระพุทธศาสนา ได้อุปถัมภ์พระพุทธศาสนาด้วยการถวายปัจจัย ๔ บ้าง ด้วยการสร้างถาวรวัตถุในวัดบ้าง ด้วยการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา บุคคลที่เป็นตัวอย่างในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ได้แก่ อนาถบิณฑิกเศรษฐี และนางวิสาขา เป็นต้น (๒) แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาหมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ๑) ด้านการถวายปัจจัย ๔ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ก่อน เพื่อให้ชาวบ้านเกิดศรัทธา เลื่อมใส เมื่อพระสงฆ์ทำหน้าที่ของตนเองสมบูรณ์แล้ว ชาวบ้านก็จะเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและถวายปัจจัย ๒) ด้านการสร้างถาวรวัตถุ การสร้างศาลา กุฏิ โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป เกิดจากความศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกา หลักการสำคัญ คือ การปลูกศรัทธาให้ผู้ถวายปัจจัย มองเห็นถึงการสร้างไว้ มีแผนการทำงานบำรุงรักษา แผนงานทำความสะอาด

* นางสุภาวดี คูหาทอง Mrs. Supawadee Coohathong

บริหารจัดการวางสิ่งของให้มีความเป็นระเบียบอยู่เสมอ ๓) ด้านการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เจ้าอาวาสควรนำพระสงฆ์สามเณรทำวัตรสวดมนต์ทุกเช้าเย็นและควรจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของพระพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมในวันอาสาฬหบูชา กิจกรรมในวันวิสาขบูชา กิจกรรมในวันมาฆบูชา

คำสำคัญ: แนวทาง; การส่งเสริม; พระพุทธศาสนา; อุบาสกอุบาสิกา

Abstract

The study consisted of the following two objectives: (1) to explore the promotion of Buddhism by laypeople in Buddhist texts; and (2) to propose the guidelines for the promotion of Buddhist by laypeople at Khok Klai Village, Phitsanulok Province. The qualitative research approach was used in the field studies to interview monks and villagers in Khok Klai Village, as well as Buddhist scholars.

The following results are found (1) The promotion of Buddhist by laypeople in Buddhist texts revealed that lay people are Buddhist devotees, whether they sponsor the four requisites, build permanent structures inside temples, or engage in Buddhist activities. The people that appear in Buddhist texts as role models for promoting Buddhism include Anathapindika, Visakha, etc. (2) The guidelines for promoting Buddhist by laypeople at Khok Klai Village, Phitsanulok Province are as follows: 1) On offering the four requisites, monks must perform their tasks thoroughly so that people would have faith and be willing to provide the requisites; 2) On building the permanent structures such as hall (*sālā*), monk's lodging (*kuti*), the assembly hall (*uposatha*), monastery (*vihāra*), and the Buddha statues, all of which must be built based on the faith of laypeople. The key principles that must be established for laypeople who are willing to offer their requisites are that there must be a maintenance plan, a cleaning plan, and that everything must constantly be kept in order; and 3) On performing Buddhist activities, the abbots should lead monks and novices to chant both in the morning and evening, as well as organizing the activities on Buddhist festivals, such as Asalha Pūjā Day, Vesak Day, and Māgha Pūjā Day, so that people are encouraged to engage in Buddhist activities.

Keyword: Approach; Promoting; Buddhism; Lay Disciples

บทนำ

พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อได้ตรัสรู้จึงได้สอนธรรมวินัยแก่กุลบุตร ทำให้เกิดพระอรหันต์สาวกกุ่มแรก ในพระพุทธศาสนาจำนวน ๖๐ องค์ หรือที่เรียกว่าพระธรรมทูตได้มีการออกไปเผยแผ่ธรรมะในสถานที่ต่าง ๆ ไม่ซ้ำกัน โดยมีพระพุทธานุสัสน์ในวันซึ่งพระสาวกออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคแรกว่า

ภิกษุทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหูชน เพื่อความสุขแก่พหูชน เพื่ออนุเคราะห์โลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะอันบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยสิ้นเชิง^๑

พระผู้มีพระภาคเจ้าและพระสาวกเมื่อได้ประกาศพระพุทธศาสนาในที่ต่าง ๆ แล้ว จึงมีกษัตริย์พราหมณ์ แพทย์ ศูทร ตลอดจนพวคนอภรรณะได้ตรัสรู้ธรรมตามพระองค์แล้วก็เข้ามาขออุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาบ้าง ประกาศตนว่าเป็นผู้ถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิตบ้าง^๒ ดังนั้น จึงเป็นที่มาของบริษัท ๔ คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา การดำรงชีวิตของภิกษุและภิกษุณีต้องอาศัยปัจจัย ๔ จากอุบาสกอุบาสิกาตั้งพระพุทธพจน์พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสไว้ในพหุทาสุตระว่า

คฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือนและบรรพชิตผู้ไม่อยู่ครองเรือน ทั้ง ๒ ฝ่ายต่างอาศัยกันและกัน จึงบรรลุสัมฤทธิ์ธรรมอันเกษมจากโยคะอันยอดเยี่ยมได้ ฝ่ายบรรพชิตผู้ไม่อยู่ครองเรือน ย่อมต้องการปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัช อันเป็นเครื่องบรรเทาอันตรายจากคฤหัสถ์ ฝ่ายคฤหัสถ์ผู้อยู่ครองเรือน อาศัยพระอรិยะผู้ปฏิบัติดีแล้ว เชื่อมมั่นคำสอนและการปฏิบัติดีของพระอรหันต์ เป็นผู้พึ่งพิงใจอยู่ด้วยอริยปัญญา ประพฤติธรรมอันเป็นทางไปสู่สุคติโลกสวรรค์ในอัตภาพนี้มีความเพิลิตเพิลิน เสวยกามสุข รื่นเริงบันเทิงอยู่ในเทวโลก^๓

ดังนั้น อุบาสกอุบาสิกาจึงมีหน้าที่ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาด้วยการอุปถัมภ์ภิกษุและภิกษุณีด้วยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานเภสัช ด้วยการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นที่พำนักในการปฏิบัติธรรม ด้วยการชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาวัดทำบุญ ด้วยการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัย และด้วยการชวนช่วยเหลือภิกษุภิกษุณีในการรักษาพระวินัย จะเห็นได้ว่า อุบาสกอุบาสิกาที่มีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งอุบาสกที่เป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลคือ อนุภิกษุและอุบาสิกาที่เป็นกำลังสำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาครั้งนี้

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.
^๒ เสฐียร ทั้งทองมะดัน, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (E-book Prasamut chedi District Public Library), หน้า ๔๓-๔๕, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://pubhtml5.com/wrfu/eanu> [๑ สิงหาคม ๒๕๖๔].

^๓ ชุ.สุ. (ไทย) ๒๕/๑๐๓/๔๘๖-๔๘๗.

^๔ วิ.จ. (ไทย) ๗/๓๐๗/๑๑๗.

อย่างไรก็ตาม ในสังคมไทยปัจจุบันพระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง แต่การที่พระพุทธศาสนาจะรุ่งเรืองได้ต้องอาศัยการอุปถัมภ์ส่งเสริมจากอุบาสกอุบาสิกา วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล ได้ศึกษาเรื่อง “วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา” โดยได้ศึกษาวิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในสมัยพุทธกาล จากการศึกษาพบว่า อุบาสกอุบาสิกา คือ สตรีผู้เข้ามานั่งใกล้พระรัตนตรัย พระพุทธองค์ตรัสสอนให้มีบทบาทพร้อมกับภิกษุ ภิกษุณี และอุบาสก วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาสรุปได้ ๓ วิธี ได้แก่

๑) วิธีในการอุปถัมภ์พระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เพื่อให้ภิกษุได้รับความสะดวกในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่ธรรม

๒) วิธีการเผยแผ่ด้วยการแสดงธรรมหรือตอบปัญหาธรรมแก่บุคคลในครอบครัวและคนที่รู้จักอื่น ๆ บางคนบูชาและวิสาขนาธรรมกับพระภิกษุด้วย

๓) วิธีลงมือปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เพราะตราบใดที่ยังมีคนปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า พระพุทธศาสนาก็ยังคงอยู่ในโลกตราบนั่น

อุบาสกอุบาสิกาผู้ฝึกฝนในการปฏิบัติธรรมนั้นก็ทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำสั่งสอนผู้สนใจอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี เป็นการช่วยลดภาระแก่ภิกษุในทางหนึ่งด้วย^๕

จะเห็นว่า วรินทร์ ทวีโชติชัย ในเบื้องต้น ศึกษาแคในคำคมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ไม่ได้ศึกษาถึงสถานการณ์ในปัจจุบันว่า ณ ตอนนี้อุบาสกอุบาสิกาควรส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างไร เพราะว่า ปัจจุบันสังคมมีความเปลี่ยนแปลงไปและพระพุทธศาสนาก็มีกิจกรรมเกิดขึ้นตามบริบทของสังคมปัจจุบัน ฉะนั้นในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จะเป็นการต่อยอดผลการศึกษาของวรินทร์ ทวีโชติชัย กล่าวคือ ผู้วิจัยจะศึกษาวิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในสมัยพุทธกาลว่า อุบาสกอุบาสิกาในสมัยพุทธกาลส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างไร และในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยจะใช้พื้นที่หมู่บ้านโคกคล้าย ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่ในการทำวิจัยเพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในหมู่บ้านโคกคล้ายว่า ณ ปัจจุบัน อุบาสกอุบาสิกาในหมู่บ้านโคกคล้าย ให้การส่งเสริมพระพุทธศาสนาอย่างไร ? ในขณะที่ส่งเสริมพระพุทธศาสนาประสบปัญหาและอุปสรรคอย่างไร ? อย่างนี้เป็นต้น พร้อมกันนั้นเมื่อผู้วิจัยทราบสภาพปัญหาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในหมู่บ้านโคกคล้ายแล้ว ผู้วิจัยก็จะเสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในหมู่บ้านโคกคล้าย เป็นลำดับสืบต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะทำการวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก” เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาการส่งเสริม

^๕ วรินทร์ ทวีโชติชัยกุล และคณะ, “วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาสมัยพุทธกาล”, วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙) : ๗๓.

พระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก
๒. เพื่อศึกษาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
๓. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ชาวบ้าน จำนวน ๖ คน และพระภิกษุ ๒ รูป โดยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เวลาประมาณ ๑ ชั่วโมง โดยคัดเลือกจากผู้แทนของชาวบ้านและผู้แทนจากวัดในวัดของหมู่บ้านโคกคล้าย ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก

๒. ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์วิเสส รวมไปถึงงานวิจัย วิทยานิพนธ์รวมถึงเอกสารทางวิชาการ วารสาร เพื่อให้ทราบการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

๓. วิเคราะห์สภาพปัญหาการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาในหมู่บ้านโคกคล้าย ตำบลบ่อโพธิ์ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก วิเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) นักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน ๓ รูป/คน ต่อจากนั้น จะเสนอแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก

๔. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้และในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ความหมายของอุบาสกและอุบาสิกา มีหน้าที่ในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาด้วยการอุปถัมภ์ภิกษุและภิกษุณีด้วยปัจจัย ๔ คือ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานเภสัช ด้วยการสร้างวัดในพระพุทธศาสนาเพื่อเป็นที่พำนักในการปฏิบัติธรรม ด้วยการชักชวนบุคคลอื่นเข้ามาวัดทำบุญ ด้วยการศึกษเล่าเรียนพระธรรมวินัยและด้วยการชวนช่วยเหลือภิกษุภิกษุณีในการรักษาพระวินัย จะเห็นได้ว่า อุบาสกอุบาสิกา มีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ซึ่งอุบาสกที่สำคัญในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในครั้งพุทธกาลคือ อนุชาบิดมณฑิการุญและอุบาสิกาที่สำคัญคือวิสาขามหาอุบาสิกา ในขณะที่พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของอุบาสกไว้ว่า อุบาสก หมายถึง ชายผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย, คนใกล้ชิดพระศาสนา, คฤหัสถ์ผู้ชายที่แสดงตนเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนา โดยประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ^๖

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ได้ให้ความหมายของอุบาสกไว้ว่า อุบาสก หมายถึง ผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย หมายถึง ผู้ใกล้ชิดพระพุทธศาสนา ผู้นับถือศาสนาอย่างมั่นคง^๗ และพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของอุบาสกไว้ว่า อุบาสก หมายถึง คฤหัสถ์ผู้ชายที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง^๘ รวมถึงข้อความใน พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ได้ให้ความหมายของอุบาสิกาไว้ว่า อุบาสิกา หมายถึง คฤหัสถ์ผู้หญิงที่นับถือพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง^๙ นอกจากนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายของอุบาสิกาไว้ว่า อุบาสิกา หมายถึง หญิงผู้นั่งใกล้พระรัตนตรัย, คนใกล้ชิดพระศาสนาที่เป็นหญิง, คฤหัสถ์ผู้หญิงที่แสดงตนเป็นคนนับถือพระพุทธศาสนา โดยประกาศถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ^{๑๐}

สรุปความได้ว่า อุบาสกอุบาสิกา หมายถึง บุรุษและสตรีที่แสดงตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา และเชื่อว่าพระรัตนตรัยอันประกอบด้วย พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งระลึกสูงสุด

ความเป็นมาของอุบาสก อุบาสกเป็นชายผู้นับถือพระพุทธศาสนาและถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต ส่วนอุบาสิกาเป็นหญิงผู้นับถือพระพุทธศาสนาและถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต อุบาสกและอุบาสิกาในพระพุทธศาสนามีจำนวนมาก จึงทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรือง^{๑๑}

^๖ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๕, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก, ๒๕๕๓), หน้า ๕๖๒.

^๗ คมชัตติก, “อุบาสก-อุบาสิกา : คำวัด”, KomChadLuK Online, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.komchadluek.net> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๔].

^๘ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สิริวิวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๒๕.

^๙ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔๒๕.

^{๑๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๕๖๓.

^{๑๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖๓๒.

ประเด็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา อุบาสกอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา มีความศรัทธาต่อพระพุทธเจ้า พระเถระในสมัยพุทธกาลนั้นมีเรื่องเล่าในพระสูตรหลายกรณี การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของราชคหเศรษฐี จิตตคหบดี พระเจ้าอุเทน พระเจ้ากาสี พระเจ้าปชโชต พระเจ้าพิมพิสาร พระปิลินทวัจฉะ นางวิสาขา นางสุปปวาสา เกณียชฎิก ส่วนการส่งเสริมกิจกรรมอุบาสกและอุบาสิกา มีความนับถือในพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ส่งเสริมให้มีอุปนิสัยในการทำบุญอยู่เป็นประจำ อุบาสกและอุบาสิกาในพุทธกาลจะไม่ไปทำบุญคนเดียว แต่จะชวนบุคคลในครอบครัวและบุคคลอื่นไปร่วมบุญเป็นหมู่คณะ นับได้ว่าเป็นความเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก

๑) ด้านการถวายปัจจัย ๔ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่ของพระสงฆ์ให้สมบูรณ์ก่อน เพื่อที่ ทำให้ชาวบ้านเกิดศรัทธา เลื่อมใส โดยมีหน้าที่สำคัญ ๓ อย่าง ตามภารกิจของคณะสงฆ์ คือ (๑) ด้านปกครอง พระสงฆ์ สามเณรที่อยู่ภายในวัด ให้มีเสขียวัตร จรรยา มารยาท ตามพระวินัย (๒) ด้านการศึกษา คือ ให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ทุก ๆ รูป ทั่วไปที่ทำหน้าที่ในการศึกษาและตัวเองก็ศึกษาด้วย และฝึกสอนคนอื่นด้วย (๓) ด้านการเผยแผ่ การสอนธรรมะของพระพุทธเจ้า เมื่อพระสงฆ์ทำหน้าที่ของตนเองสมบูรณ์แล้ว ชาวบ้านก็จะเกิดความศรัทธาเลื่อมใสและถวายปัจจัย

๒) ด้านการสร้างถาวรวัตถุ การสร้างศาลา กุฏิ โบสถ์ วิหาร พระพุทธรูป เกิดจากความศรัทธาของอุบาสกอุบาสิกา หลักการสำคัญ คือ การปลูกศรัทธาให้ผู้ถวายปัจจัย มองเห็นถึงการสร้างไว้ มีแผนการทำงานบำรุงรักษา แผนงานทำความสะอาด บริหารจัดการวางสิ่งของให้มีความเป็นระเบียบ อยู่เสมอ

๓) ด้านการทำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา แนวปฏิบัติที่สำคัญ เจ้าอาวาสควรนำพระภิกษุสามเณร ทำวัตร สวดมนต์ ทุกเช้า เย็น ในวัตรปฏิบัติ เพื่อสร้างอุปนิสัยสำคัญหัวใจสำคัญอีกประการ การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อที่จะส่งเสริมให้ประชาชน หรือ อุบาสก อุบาสิกามีส่วนร่วมในกิจกรรมของพระพุทธศาสนา อาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา ซึ่งกิจกรรมที่ทำนั้นคือ กิจกรรมการทำบุญตักบาตร การสร้างกุศล วันเข้าพรรษา สิ่งหนึ่งที่อุบาสก อุบาสิกา ครูบาอาจารย์นักเรียน ควรทำ คือ การแห่เทียนพรรษาถือเป็นกิจกรรมหลักโดยเฉพาะโรงเรียนเป็นการปูพื้นฐานทางด้านพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชนฝึกตนให้เป็นพุทธมามกะ ไกล่ชิดพระรัตนตรัย

สรุป

แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกาในคัมภีร์พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญ เรื่องการส่งเสริมด้วยความเคารพศรัทธาในพระรัตนตรัย การสร้างวัดที่มีคติความศรัทธาบ่งบอกถึงบุญ บารมี สร้างวัดให้กับตระกูล และที่สำคัญวัดในสมัยพุทธกาลมีความสำคัญต่อภิกษุในฐานะเป็นที่อยู่อาศัย สำหรับปฏิบัติธรรม อุบาสกและอุบาสิกาสร้างวัดถวายด้วยความศรัทธา และมีคติในเรื่อง ทาน ศีล ภาวนา รวมถึง การสร้างบุญกุศลถวายวัดให้กับคณะผู้สร้างถวายนั่น ก็คือ อุบาสกและอุบาสิกา ตามยุค ตามกาล สอดคล้องกับ พระภิกษุภิกษุวิริยคุณ (เผด็จ ทตตชีโว) ศีล ๕ สำหรับเยาวชนและการแก้ไขเศรษฐกิจของชาติ และพระมหาประนอม ธมมาลงกาโร หนังสือ ให้ทานเพื่ออะไร

ส่วนด้านการถวายปัจจัย ๔ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ด้านการสร้างถาวรวัตถุและด้านการทำ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา นั้นเริ่มต้นที่ผู้นำได้ริเริ่มทำให้ดูเป็นต้นแบบโดยการปลูกศรัทธาของคณะสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณ เห็นเชิงประจักษ์ อำนวยความสะดวกให้อุบาสก อุบาสิกา ล่วงรู้ถึงวิธีการ ในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข การมีทัศนคติในเชิงบวกต่อตนเอง และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมี ความสุขทางใจและทางกาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก ที่มีบริบทในหมู่กลุ่มชาวบ้านคือ ความเรียบง่าย รักษา ทำนุบำรุงวัด จัดกิจกรรมส่งเสริมงานทางพระพุทธศาสนา ตามประเพณี ถึงแม้ว่าจะมีงบประมาณในการ ก่อสร้างทำนุบำรุงจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับวัดในกรุงเทพมหานคร หรือ วัดที่มีชื่อเสียง ความมีเสน่ห์ ของอุบาสกและอุบาสิกา ครูบาอาจารย์ นักเรียน ได้มีการปูพื้นฐานทางด้านพระพุทธศาสนาให้กับเยาวชน ผูกพันให้เป็นพุทธมามกะ ไกล่ชิดพระรัตนตรัย นับเป็นแนวทางสำคัญแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก สอดคล้องกับ แก้ว ชิตตะขบ หนังสือคู่มือ พุทธศาสนิกชน และงานวิจัยเรื่อง “วิวัฒนาการวัดในพระพุทธศาสนา” รวมถึง วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาบทบาทชาวพุทธแบบอย่าง : กรณีศึกษาบทบาทของอนาถบิณฑิกเศรษฐีกับนางวิสาขา มหาอุบาสิกา”

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้รับผิดชอบนโยบายและผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา รับผิดชอบงาน ธุรการของคณะกรรมการอุปถัมภ์และส่งเสริมพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ทั้งภาครัฐและเอกชนควรจัดสรร งบประมาณ คัดเลือกพระสงฆ์เปรียญธรรม ๓ ถึง เปรียญธรรม ๙ ซึ่งผ่านการเรียนรู้กระบวนการความรู้ ด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่ อย่างเป็นระบบ ให้คณะพระสงฆ์กลุ่มดังกล่าวขยายผล และจำนวนเพื่อไปทำนุบำรุงรักษาวัดที่มีจำนวนมากในต่างจังหวัดให้มีกำลังเพิ่ม เสนอให้ใช้แนวการบริหาร

มีโครงสร้าง อัตราจ้างแบบข้าราชการ เพื่อความมั่นใจ มั่นคงในการเผยแผ่พระธรรม และ รักษาวัดหลวง วัดราษฎร์ ควบคู่ไปกับ อุบาสก อุบาสิกาในพื้นที่นั้น โดยใช้แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสก อุบาสิกา ใช้เป็นแนวทางเดียวกันอย่างมีระบบและมีความเข้มแข็งสร้างเครือข่าย อุบาสก อุบาสิกา เพื่อส่งเสริมรักษาพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การทำงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกา หมู่บ้านโคกคล้าย จังหวัดพิษณุโลก” เนื่องด้วยการทำวิจัยนี้มีข้อจำกัดด้านเวลาด้วยสถานการณ์โรคระบาด (โควิด - ๑๙) การทำวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่จะต้องทำอยู่ ฉะนั้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะ ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ๒ ประเด็น คือ

๑. ศึกษาแนวทางการจัดการงบประมาณรักษาถาวรวัตถุของวัดทั่วประเทศไทย
๒. ศึกษาแนวทางการพัฒนาคณะสงฆ์เพื่อการจัดการความมีส่วนร่วมของอุบาสก อุบาสิกาเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนา

บรรณานุกรม

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๕. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก, ๒๕๕๓). หน้า ๕๖๒.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๖), หน้า ๑๔๒๕.
- วรินทร์ ทวีชัยกุล และคณะ. “วิธีการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของอุบาสกอุบาสิกาสมัยพุทธกาล”. **วารสาร มจร ปรัชญาปริทรรศน์**. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๙): ๗๓.
- คมชัดลึก. **“อุบาสก-อุบาสิกา : คำวัด”**. KomChadLuK Online. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.komchadluek.net> [๑๔ กันยายน ๒๕๖๔].
- เสฐียร ทั้งทองมะดัน. **ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. (E-book Prasamut chedi District Public Library). หน้า ๔๓-๔๕, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://pubhtml5.com/wrfu/eanu> [๑ สิงหาคม ๒๕๖๔].